

BIỆN PHÁP RÈN LUYỆN KỸ NĂNG DẠY HỌC CHO SINH VIÊN SƯ PHẠM THÔNG QUẢ HỌC PHẦN “RÈN LUYỆN NGHIỆP VỤ SƯ PHẠM THƯỜNG XUYÊN”

PHÙNG THỊ HUYỀN*

Ngày nhận bài: 09/09/2016; ngày sửa chữa: 27/09/2016; ngày duyệt đăng: 27/09/2016.

Abstract: *Teaching skills play an important role in training teachers, yet training these skills for students at pedagogical universities does not meet requirements of reality. This article mentions theoretical issues on teaching skills and proposes measures to improve quality of training the teaching skills for students at pedagogical universities through the module “Regular pedagogical competence training”.*

Keywords: *Measures, training, teaching skills, regular pedagogical competence training.*

Hình thành và rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp cho sinh viên (SV) đang chiếm vị trí hàng đầu trong quá trình dạy học ở các trường đại học nói chung và trong các trường đại học sư phạm (ĐHSP) nói riêng. Do yêu cầu đổi mới phương pháp dạy học (PPDH) ở các cấp học, hiện nay hầu hết các trường ĐHSP chú ý vào rèn luyện cho SV các kỹ năng thuộc về nhóm xác định, lựa chọn phương pháp cũng như tổ chức lớp học theo hướng tích cực hóa hoạt động của người học. Xuất phát từ nhu cầu thực tiễn xã hội, ngày 22/10/2009, Bộ GD-ĐT đã ban hành *Quy định về chuẩn nghề nghiệp giáo viên (GV) trung học phổ thông (THPT)*, trong đó có các yêu cầu về phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống; kiến thức; kỹ năng sư phạm và tiêu chuẩn xếp loại; quy trình đánh giá, xếp loại GV THPT. Quy định này góp phần to lớn vào việc định hướng rèn luyện kỹ năng dạy học (KNDH) cho SV hệ ĐHSP khi còn ngồi trên ghế giảng đường.

Tuy nhiên, hiện nay việc rèn luyện KNDH cho SV sư phạm còn nhiều hạn chế. Mục tiêu và nội dung rèn luyện KNDH trong học phần “*Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm thường xuyên (RLNVSPTX)*” chưa được xác định cụ thể, rõ ràng theo tiếp cận đầu ra; quy trình và phương pháp rèn luyện KNDH thông qua học phần này chưa hợp lý, đơn điệu, cứng nhắc, nặng về hình thức, chưa chú trọng đến phát triển KNDH cần thiết cho GV THPT trong tương lai, thiếu các tiêu chí và tiêu chuẩn mới đánh giá kết quả rèn luyện KNDH dẫn đến kết quả thu được không phản ánh đúng thực chất KNDH của SV.

Trên cơ sở nghiên cứu lý luận và thực tiễn về rèn luyện KNDH cho SV thông qua học phần *RLNVSPTX*, chúng tôi đề xuất một số biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả của hoạt động này như sau:

1. Nâng cao nhận thức về việc rèn luyện KNDH cho SV hệ ĐHSPT thông qua học phần “RLNVSPTX”

- *Mục tiêu:* Nhằm giúp cho SV có nhận thức đúng đắn về ý nghĩa và vai trò của việc rèn luyện KNDH đối với GV, đồng thời cung cấp đầy đủ những kiến thức về nội dung và quy trình rèn luyện KNDH trong quá trình đào tạo. Trên cơ sở đó giáo dục tính tự giác, chủ động tích cực tự rèn luyện KNDH đáp ứng yêu cầu mục tiêu đào tạo GV phổ thông hiện nay.

- *Nội dung:* Thông qua chương trình dạy học các môn học cơ bản (Tâm lý học, Giáo dục học), các hoạt động rèn luyện KNDH ở học phần *RLNVSPTX* như cuộc thi rèn luyện nghiệp vụ sư phạm (NVSP), thiết kế giáo án điện tử, thành lập câu lạc bộ rèn luyện NVSP..., các chương trình thực tế (thực tập, kiến tập...), giảng viên và nhà trường cần phải chú trọng tới việc giáo dục cho SV ý thức nghề nghiệp, thấy được tầm quan trọng của các KNDH đối với nghề nghiệp trong tương lai, qua đó SV sẽ có được động lực cần thiết cho hoạt động học tập và rèn luyện. Cần thực hiện có hiệu quả chương trình đào tạo NVSP cho SV thông qua học phần *RLNVSPTX* nhằm cung cấp cho SV những kiến thức cơ bản, đầy đủ về nội dung các KNDH, quy trình rèn luyện hệ thống KNDH, trên cơ sở đó SV sẽ có định hướng rõ ràng trong quá trình tự rèn luyện KNDH.

- *Cách thực hiện:* + Thông qua các buổi họp chuyên môn, giảng viên cần nhận thức được tầm quan trọng của việc rèn luyện các KNDH cho SV và trách nhiệm của giảng viên trong hoạt động đó; + Thông qua dạy học các học phần khoa học cơ bản, học phần Tâm lý

* Trường Đại học Quảng Bình

học, Giáo dục học, PPDH bộ môn, giảng viên nên giới thiệu và khẳng định ý nghĩa, nội dung cũng như quy trình rèn luyện các KNDH cho SV làm quen và luyện tập; + Thông qua các hoạt động ngoại khoá (hội thi NVSP, hội thi thiết kế giáo án điện tử...), giảng viên nên giới thiệu và kích thích hứng thú của SV về các KNDH, để từ đó SV chủ động hơn, tích cực rèn luyện nâng cao năng lực nghề nghiệp cho bản thân; + Tạo mọi điều kiện để SV được dự giờ, quan sát các giờ dạy mẫu của GV phổ thông để SV nắm được thực tế, đúc rút được kinh nghiệm cho bản thân và chủ động trong việc rèn luyện KNDH.

- *Điều kiện thực hiện:* + Nhà trường thường xuyên quan tâm đến việc bồi dưỡng và nâng cao trình độ chuyên môn và phẩm chất của giảng viên; + Giảng viên phải có kiến thức chuyên môn vững vàng, có kinh nghiệm thực tiễn giáo dục; + Nâng cao nhận thức cho SV cần phải thực hiện đồng bộ và có hệ thống, liên hoàn, có sự thống nhất giữa các phân môn nghiệp vụ và giảng viên; + SV phải có động cơ học tập đúng đắn.

2. ĐỔI MỚI PPDH HỌC PHẦN “RLNVSPTX” THEO HƯỚNG TIẾP CẬN NĂNG LỰC THỰC HIỆN (TCNLTH)

- *Mục tiêu:* Trong dạy học học phần RLNVSPTX, giảng viên tăng cường lựa chọn, phối hợp các PPDH giúp SV có được điều kiện để vận dụng kiến thức vào giải quyết các vấn đề của thực tiễn dạy học hiện nay, được thể hiện, được trải nghiệm ở trường đại học và cơ sở giáo dục (trường THPT) theo tiếp cận năng lực, nhằm tạo ra môi trường học tập tích cực, chủ động, sáng tạo cho SV trong việc hình thành các KNDH. Đồng thời, giúp SV được rèn luyện thường xuyên hơn các KNDH (quan sát, thực tập, kiến tập, giảng dạy...), qua đó nâng cao năng lực thực hiện kỹ năng nghề nghiệp.

- *Nội dung:* + Theo TCNLTH, giảng viên cần xác định được mục tiêu dạy học bám sát yêu cầu của thực tiễn hiện nay, biết lựa chọn nội dung sao cho vừa đủ thể hiện sự tích hợp cao giữa lý thuyết và thực hành. Lựa chọn phương pháp, phương tiện dạy học phát huy tối đa tính tích cực của người học, giúp SV sau mỗi bài học thực hiện được nhiệm vụ, công việc của nghề. Nói cách khác, mục tiêu, nội dung, phương pháp, phương tiện phải là một thể thống nhất theo TCNLTH các công việc của nghề với những chuẩn được quy định trong điều kiện cho trước; + Nâng cao các yêu cầu về khả năng thực hành các KNDH cho SV.

- *Cách thực hiện:* + Tích cực bồi dưỡng cho giảng viên giảng dạy các học phần liên quan đến PPDH hướng đến khả năng thực hiện của SV; + Giảng

viên cần phải biết cân đối giữa kiến thức, kỹ năng và thái độ được hình thành sau mỗi tiết học của SV, ưu tiên tới khả năng vận dụng kiến thức cho SV; + Cần xây dựng lại mục tiêu chương trình chi tiết của học phần, bài dạy theo hướng TCNLTH; + Dạy học tập trung vào phát triển năng lực cho người học; + Tạo mọi điều kiện để SV có thể thể hiện được năng lực của bản thân.

- *Điều kiện thực hiện:* + Giảng viên được bồi dưỡng thường xuyên về PPDH theo hướng TCNLTH, các PPDH tích cực; + Giảng viên thực hiện rèn luyện KNDH cho SV theo đúng quy trình, có trách nhiệm, nghiêm túc trong kiểm tra, đánh giá chất lượng hoạt động rèn luyện KNDH của SV; + SV cần nhận thức đầy đủ về yêu cầu nghề nghiệp và tích cực, chủ động trong hoạt động học tập và rèn luyện hệ thống KNDH mọi lúc, mọi nơi, trong mọi thời điểm; + Đội ngũ GV phải giỏi, giàu kinh nghiệm; + Cơ sở vật chất cần được trang bị đầy đủ; + Nội dung rèn luyện cần được chọn lọc đáp ứng yêu cầu thực tiễn dạy học.

3. ĐỔI MỚI KIỂM TRA, ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ RÈN LUYỆN KNDH CỦA SV

- *Mục tiêu:* Kiểm tra, đánh giá cần đề cao, quan tâm nhiều đến kết quả rèn luyện KNDH thông qua học phần RLNVSPTX, các hoạt động tự rèn luyện KNDH ngoài giờ lên lớp... Nâng cao tính khách quan, công bằng trong kiểm tra, đánh giá kết quả rèn luyện của SV, nhất là hoạt động rèn luyện KNDH của SV thông qua học phần RLNVSPTX. Xây dựng lại hình thức kiểm tra, đánh giá cho phù hợp với PPDH theo hướng phát triển năng lực.

- *Nội dung:* + Xây dựng lại các tiêu chí kiểm tra, đánh giá; quy trình đánh giá phù hợp; + Đa dạng hoá các hình thức kiểm tra, đánh giá kết quả rèn luyện, không chỉ thông qua bài thi tự luận kết thúc học phần mà còn thông qua các hình thức khác như hùng biện, thiết kế giáo án, thực hành, trắc nghiệm...; + Kiểm tra thường xuyên trong suốt quá trình rèn luyện KNDH của SV thông qua học phần RLNVSPTX; + Đảm bảo đánh giá đúng năng lực thực sự của từng SV.

- *Cách thực hiện:* + Nhà trường và giảng viên cần xây dựng lại các chuẩn và tiêu chí đánh giá, thang đánh giá cho các hoạt động rèn luyện KNDH của SV thông qua học phần RLNVSPTX; + Phổ biến về khoa để giảng viên nắm vững cách thực hiện.

- *Điều kiện thực hiện:* + Phải có sự thống nhất của Ban Giám hiệu nhà trường, khoa, bộ môn; + Thống nhất với các cơ sở kiến tập, thực tập của SV về tiêu chí và chuẩn đánh giá; + Đánh giá công khai kết quả rèn

luyện KNDH của SV; + Giảng viên cần thực hiện nghiêm túc trong quá trình đánh giá.

4. Chú trọng dạy mẫu, làm mẫu trong quy trình đào tạo, rèn luyện KNDH thông qua học phần “RLNVSPTX”

- *Mục tiêu:* Dạy mẫu, làm mẫu là khâu quan trọng trong chương trình đào tạo nghề nhằm giúp SV có cái nhìn tổng quát và thực tế hơn về nghề nghiệp của mình. Dạy mẫu và hướng dẫn SV làm theo mẫu, SV sẽ học được rất nhiều kĩ năng và cách xử lí các kĩ năng đó một cách chân thực nhất.

- *Nội dung:* + Xác định các kĩ năng quan trọng cần dạy mẫu, làm mẫu (kĩ năng thiết kế giáo án điện tử, kĩ năng đặt câu hỏi, kĩ năng xử lí tình huống sư phạm, kĩ năng trình bày bảng...); + Sử dụng các phương pháp và kĩ thuật dạy học tích cực trong quá trình dạy mẫu (PPDH theo nhóm, PPDH vấn đáp, kĩ thuật khăn trải bàn, kĩ thuật XYZ, kĩ thuật ổ bi, kĩ thuật bể cá...); + Tổ chức cho SV thực hiện lại theo mẫu, khuyến khích SV sáng tạo trong quá trình thực hiện, tránh tình trạng rập khuôn; + Đánh giá thường xuyên hoạt động rèn luyện của SV thông qua nhiều hình thức khác nhau..

- *Điều kiện thực hiện:* + Giảng viên phải thành thạo các kĩ năng, sử dụng tốt các PPDH; + Cơ sở vật chất cần được đáp ứng tốt; + Có sự thống nhất trong cách dạy mẫu giữa giảng viên ở trường đại học và GV trường phổ thông; + Bài dạy mẫu phải hay và diễn ra theo đúng các bước lên lớp.

5. Rèn luyện kĩ năng ứng dụng công nghệ thông tin (CNTT) trong dạy học

- *Mục tiêu:* Sử dụng CNTT trong dạy học hiện nay mang lại hiệu quả cao, vì vậy ngay từ khi SV tham gia học phần RLNVSPTX, cần giúp SV sử dụng thành thạo các phần mềm phục vụ cho công tác dạy học, biết cách ứng dụng linh hoạt các phần mềm đó vào bài giảng cho thêm sinh động và hấp dẫn, thu hút sự tập trung của học sinh, tránh sự nhàm chán của các kiến thức lí thuyết, phát huy được tính chủ động, tích cực sáng tạo của học sinh.

- *Nội dung:* + Giúp SV biết cách xử lí tài liệu khi lồng ghép ứng dụng CNTT vào bài giảng; + Lựa chọn nội dung và các phần mềm phù hợp với từng nội dung đó, chế biến nó sao cho hấp dẫn, thu hút học sinh; + Giao nhiệm vụ và tổ chức kiểm tra thường xuyên các nội dung SV ứng dụng CNTT vào thiết kế; + Tổ chức các hội thi ứng dụng CNTT vào bài giảng.

- *Điều kiện thực hiện:* + Cơ sở vật chất đảm bảo: phòng máy, mạng...; + Giảng viên phải thành thạo việc sử dụng CNTT trong giảng dạy; + Biết lựa chọn nội dung để ứng dụng CNTT.

6. Phối hợp với GV các trường phổ thông trong tổ chức RLNVSPTX cho SV

- *Mục tiêu:* + Tạo điều kiện cho SV thường xuyên có cơ hội được thể hiện rèn luyện các KNDH; + Giúp đánh giá kết quả rèn luyện các KNDH của SV được khách quan hơn khi có sự tham gia đánh giá của nhiều lực lượng sư phạm; + Giúp SV có điều kiện gắn lí luận với thực tiễn qua đó củng cố và phát triển những tình cảm nghề nghiệp cho SV.

- *Nội dung:* + Nhà trường, cán bộ giảng viên phối hợp chặt chẽ với các trường phổ thông để SV được thăm trường, được quan sát, dự giờ, tìm hiểu kĩ hơn về các KNDH; + Phối hợp với nhà trường phổ thông để xây dựng chương trình RLNVSPTX cho phù hợp; + Tổ chức các hoạt động ở trường phổ thông; + Đánh giá kết quả rèn luyện KNDH của SV.

- *Cách thực hiện:* + Phòng Đào tạo, Ban Giám hiệu nhà trường kết hợp với trường phổ thông để xây dựng chương trình, tổ chức các hoạt động rèn luyện KNDH; + Phòng đào tạo của trường triển khai chương trình thực tế tại các trường phổ thông cho SV; + Mời GV dạy giỏi ở trường phổ thông tham gia dạy mẫu cho SV. Đây là biện pháp có tính khả thi và có ý nghĩa rất lớn để nâng cao hiệu quả rèn luyện KNDH cho SV.

- *Điều kiện thực hiện:* + Thống nhất với trường phổ thông về mục tiêu, nội dung, chương trình, phương pháp, cách thức kiểm tra, đánh giá rèn luyện KNDH cho SV; + Nhà trường và giảng viên phải thể hiện vai trò nòng cốt trong việc phối hợp với các trường phổ thông.

7. Đổi mới hình thức RLNVSPTX cho SV

- *Mục tiêu:* SV có điều kiện gắn lí luận với thực tiễn; nắm vững các KNDH, vận dụng thuần thục hệ thống KNDH đó vào giảng dạy; tránh sự nhàm chán trong tiết học, phát huy được tính tích cực của SV khi tham gia tiết học; giúp SV thêm yêu nghề nghiệp của mình hơn.

- *Nội dung:* + Xây dựng các hình thức rèn luyện KNDH mới cho SV, xác định rõ mục tiêu ở từng hình thức; + Khuyến khích SV tích cực tham gia rèn luyện KNDH khi tổ chức các hình thức mới; + Thay đổi cả hình thức kiểm tra, đánh giá cho phù hợp với các hình thức rèn luyện.

- *Điều kiện thực hiện:* + Giảng viên biết thiết kế các hình thức rèn luyện mới cho SV; + Điều kiện cơ sở vật chất đảm bảo; + Thời gian dành cho việc rèn luyện KNDH cần được đầu tư nhiều hơn.

* * *

(Xem tiếp trang 46)

phục cái lạc hậu, lệch lạc và quan trọng hơn cả là hình thành được tính độc lập trong tư duy, huy động được tri thức lí luận, kinh nghiệm để giải quyết các vấn đề thực tiễn đặt ra. Từ việc hình thành khả năng khái quát, tổng hợp vấn đề trong quá trình học, SV sẽ đáp ứng được yêu cầu của đề thi theo hình thức TLĐSDTL đối với môn *Những nguyên lí cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin*.

* * *

KT, ĐG môn *Những nguyên lí cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin* bằng hình thức TLĐSDTL sẽ hình thành cho SV các năng lực: tư duy biện chứng, giải quyết vấn đề, phân tích, tổng hợp, phát triển năng lực thu thập và xử lí thông tin kết quả, khoa học chính xác và hiệu quả... góp phần nâng cao chất lượng dạy học của bộ môn, đáp ứng được yêu cầu đổi mới trong giáo dục hiện nay. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Ban Chấp hành Trung ương. *Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*.
- [2] Bộ GD-ĐT (2015). *Giáo trình “Những nguyên lí cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin”*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [3] Nguyễn Công Khanh (2014). *Kiểm tra, đánh giá trong giáo dục*. NXB Đại học Sư phạm.
- [4] Nguyễn Công Khanh (chủ biên) - Đào Thị Oanh (2015). *Giáo trình kiểm tra, đánh giá trong giáo dục*. NXB Đại học Sư phạm.
- [5] Andrade H. and Valtcheva A. (2009). *Promoting Learning and Achievement through Self - Assessment. Theory into Practice*, Vol 48, pp. 12-19.

Những yếu tố tạo nên tính hấp dẫn...

(Tiếp theo trang 50)

các quan điểm này cũng như vận dụng và những tình huống thực tế cụ thể.

- Trong quá trình dạy học, cần lấy người học là trung tâm để giúp họ có được môi trường mà ở đó sự tự đọc, tự học, tự suy tư, tự đánh giá sẽ tạo cho họ sự chủ động trong cuộc sống, hình thành ở họ khả năng thích nghi nhanh, nhất là để tự họ tìm ra ý nghĩa đích thực của cuộc sống và vì nó mà phấn đấu, mà khổ luyện. Chính điều này cũng sẽ giúp cho người học hình thành ở họ *khả năng tự ý thức*, nghĩa là nâng ý thức lên trình độ cao hơn là tự ý thức, chứ không dừng lại ở ý thức. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Ngô Vĩnh Hà (2012). *Nghĩ sau bài giảng của GS Michael Sandel*. Tạp chí Văn hóa Nghệ An, tháng 5/2012.
- [2] Michael J. Sandel (2010). *Justice: What's the Right Thing to Do?*. Harvard University.
- [3] Michael J. Sandel (2012). *What Money Can't Buy: The Moral Limits of Markets*. Harvard University.
- [4] Michael Sandel (2012). *Justice: What's the right thing to do?" - Phải trái đúng sai*. NXB Trẻ. TP. Hồ Chí Minh.
- [5] Trần Thành. *Phương pháp tiếp cận di sản kinh điển của chủ nghĩa Mác - Lênin*. Tạp chí Triết học, tháng 2/2012, tr 47.
- [6] Nguyễn Thái Sơn (2012). *Mấy suy nghĩ về việc nâng cao chất lượng đào tạo - giảng dạy triết học trong các trường đại học ở nước ta hiện nay*. Tạp chí Triết học, tháng 2/2012, tr 27.

Biện pháp rèn luyện kĩ năng...

(Tiếp theo trang 53)

Để có được KNDH, SV phải biết sử dụng những kiến thức nhất định, những kinh nghiệm sẵn có và đòi hỏi ý thức cao. SV nắm vững tri thức nghiệp vụ càng sâu thì việc hình thành kĩ năng càng diễn ra nhanh chóng. Luyện tập thường xuyên là yếu tố quyết định trực tiếp tới việc hình thành và hoàn thiện các kĩ năng, do đó SV cần phải được rèn luyện một cách thường xuyên, liên tục và có hệ thống ngay từ năm thứ nhất, việc rèn luyện không chỉ diễn ra ở lớp học mà còn diễn ra ở các giờ ngoại khoá, diễn ra mọi lúc mọi nơi. SV cần tham gia vào nhiều hoạt động phong trào để rèn luyện cho mình nhiều kĩ năng mềm khác bổ trợ cho kĩ năng dạy học như ứng xử sư phạm, thuyết trình, nắm được tâm lí học sinh... Đó sẽ là điều kiện thuận lợi để hoạt động dạy học diễn ra thành công. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Hữu Dũng (1995). *Hình thành kĩ năng sư phạm cho giáo sinh sư phạm*. NXB Giáo dục.
- [2] Nguyễn Văn Khôi (2009). *Phát triển chương trình đào tạo nghiệp vụ sư phạm theo năng lực thực hiện*. Tạp chí Giáo dục, số 228, tr 15-18.
- [3] Nguyễn Văn Khôi (2011). *Giải pháp nâng cao năng lực nghiệp vụ sư phạm cho giáo sinh*. Tạp chí Giáo dục, số 253, tr 2-4.
- [4] Phạm Trung Thanh (2008). *Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm thường xuyên*. NXB Đại học Sư phạm.
- [5] Nguyễn Cảnh Toàn (2002). *Học và dạy cách học*. NXB Đại học Sư phạm.